

LITERARNO-LIKOVNI SUSRETI

Primjeri dobre prakse

Damir Sikirić, prof.

Leonardo da Vinci

o odnosu slikarstva i poezije

Ako ti, pjesniče, hoćeš predočiti krvavu bitku usred mračnog i tamnog uzduha, u dimu strašnih i smrtonosnih strojeva, obavijenih gustom prašinom koja muti zrak, i uplašeni bijeg jasnika zastrašenih smrću, u tom te slučaju slikar nadmašuje, jer će se tvoje pero istrošiti prije nego što opišeš potpuno ono što ti slikar neposredno prikazuje svojom naukom.

Ali...

Nasuprot shvaćanjima Leonarda da Vinci, pojedini teoretičari poput Dubosa i Harrisa ističu da je poezija sveobuhvatnija od slikarstva, da ona može izraziti misli i osjećaje koji su nedostupni slikaru.

Korelacija književnosti i likovne umjetnosti

- književno djelo u usporedbi s djelima iz likovne umjetnosti sa zajedničkom temom
- književno djelo kao likovna inspiracija
- odnos pojedinih književnih vrsta i rodova prema djelima likovne umjetnosti
- obrada književnih likova i njihova povezanost s likovnom umjetnošću
- utjecaj likovne umjetnosti na stvaralaštvo književnika
- veze i odnosi među umjetnostima u jednoj epohi

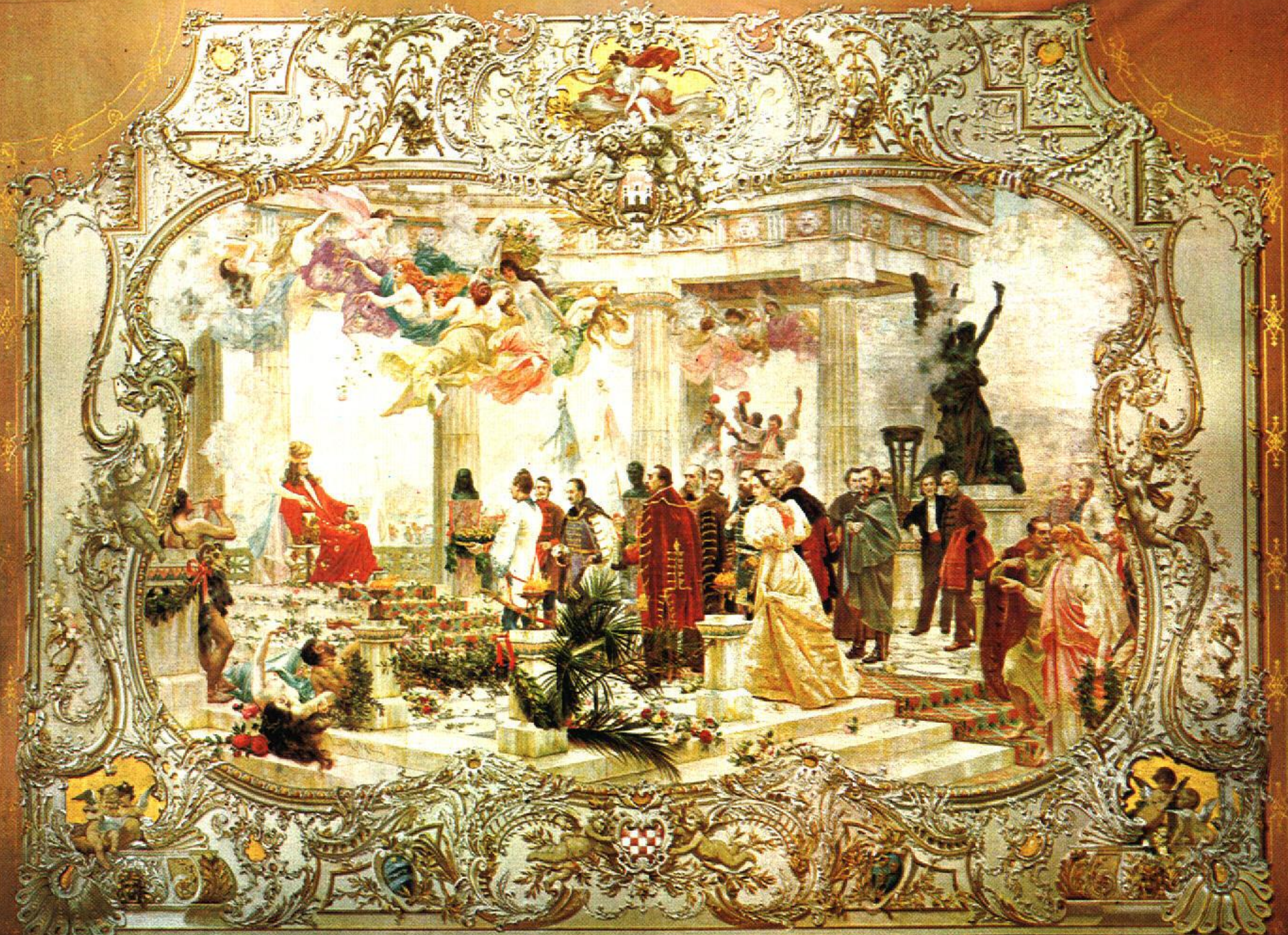
Osnovnoškolske i srednjoškolske čitanke

- U čitankama za osnovne škole uspostavljena je suradnja literarnog teksta i likovnog priloga koji se tematski podudaraju.
- Takav paralelizam omogućuje učenicima da se kompleksnije estetski razvijaju, da uočavaju raznovrsne mogućnosti stvaralačkog reagiranja te dublje i svestranije promatraju određene životne pojave prenesene u umjetnički izričaj.
- Zadaće nastave na tom stupnju nije sustavno uvođenje učenika u problematiku pojedine umjetnosti.
- Ona pokreće njihovu estetsku doživljajnost, uči ih promatrati umjetnička djela i pruža im najosnovnije pojmove pomoću kojih objašnjavaju djelo

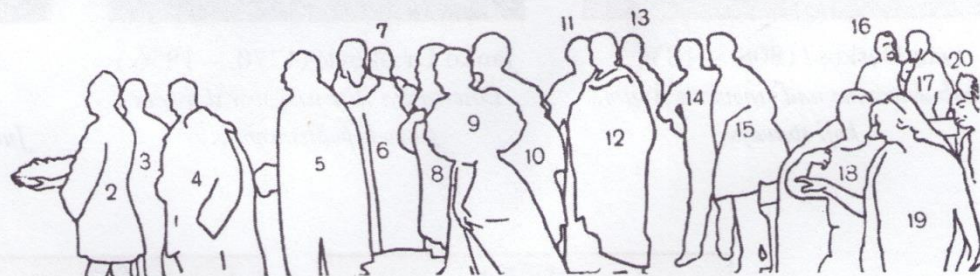
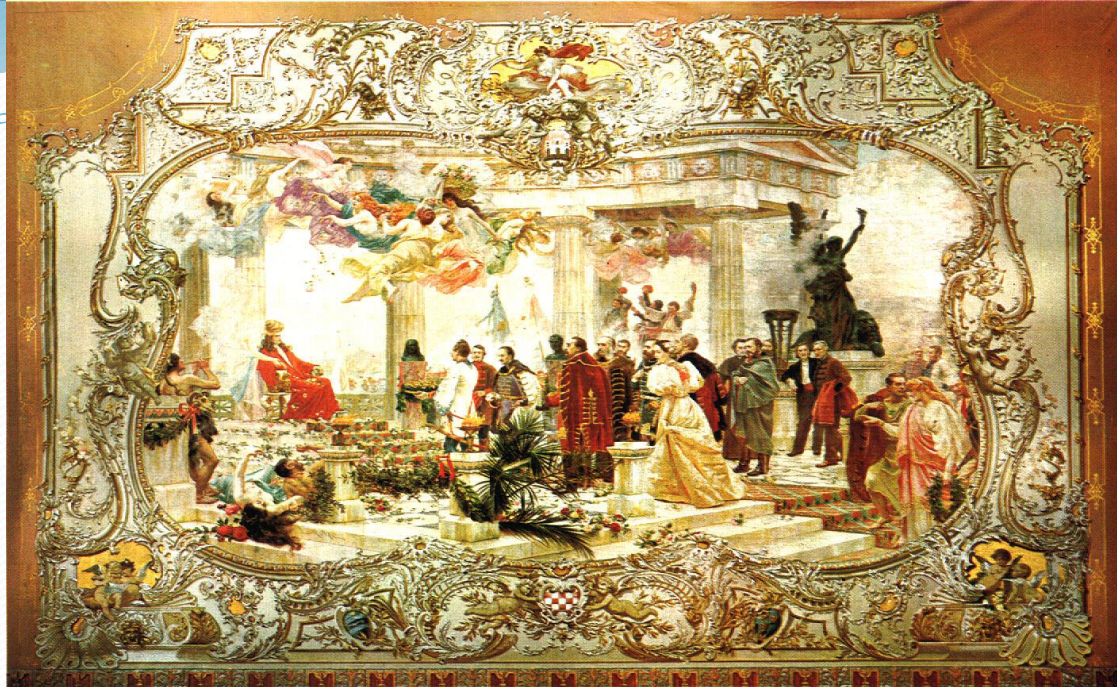
- U gimnazijskim udžbenicima načelo povezivanja književnosti i likovne umjetnosti dobiva teorijsko i povijesno određenje.
- Likovna ostvarenja više nisu samo tematska pratnja ili nadopuna književnih tekstova, već autonomna ostvarenja koja otkrivaju svoga tvorca i epohu u kojoj su nastala.

Romantizam u hrvatskoj književnosti;
zaključni dio sata - sinteza 10 min.

- Jeste li prepoznali sliku? Kojim je povodom nastala i koja joj je bila namjena?
- Tko ju je naslikao?
- Kakav dojam izaziva slika? Kakvo raspoloženje budi?
- Pokušajte analizirati osnovna likovna obilježja slike: liniju, boju, prostor slike, kompoziciju...
- Znate li tko sjedi na prijestolju?
- Pred Ivanom Gundulićem stoje naši najvažniji “ilirici”. Pogledajte njihove slike u čitanci i pokušajte ih prepoznati.

(1) Ivan Gundulić,

(4) Janko Drašković,

(7) Stanko Vraz,

(10) Ivan Kukuljević Sakcinski,

(13) Antun Nemčić,

(16) Ljudevit Vukotinović,

(19) Marija Ružička-Strozzi,

(2) Ljudevit Gaj,

(5) Dimitrija Demeter,

(8) Mirko Bogović,

(11) Pavao Štoos,

(14) Vatroslav Lisinski,

(17) Dragutin Rakovac,

(20) Josip Freudenreich

(3) Antun Mihanović,

(6) Ivan Mažuranić,

(9) Sidonija Erdödi-Rubido,

(12) Petar Preradović,

(15) Ferdo Wiesner Livadić,

(18) Adam Mandrović,

Ivan Mažuranić: Smrt Smail-age Čengića; sat lektire; uvodni dio sata - motivacija 10 min.

- Pažljivo pogledaj sljedeće ilustracije. Njihov je autor velik i prešućivan hrvatski slikar Jozo Kljaković.
- Svaka je ilustracija označena slovom od a) do e)
- Prema prikazanim motivima kronološki rasporedi ilustracije dodajući im imena prema pjevanjima Mažuranićeva spjeva.
- Pronađi iz teksta stihove koji bi najbolje opisali pojedinu ilustraciju.

a)

b)

c)

d)

e)

d) 1 AGOVANJE

b) 2 NOČNIK

e) 3 ČETA

a) 4 HARAČ

c) 5 KOB

IVAN MAŽURANIĆ
SMRT SMAIL-AGE
ČENGIJICA

ZAGREB · KNJIŽEVNI · JUG

- Kakav dojam ostavljaju Kljakovićeve ilustracije?
- Kojim se likovnim tehnikama služi kako bi dočarao dramatičnost događaja?
- Odgovaraju li tvoje predodžbe Kljakovićevoj viziji *Smrti Smail-age Čengića*

Antun Gustav Matoš: Cvijet sa raskršća; sat lektire; središnji dio sata - 20 min.

- Na temelju pet ključnih riječi i dojmova koje u vama pobuđuje sljedeća slika pokušajte sastaviti opis ženskog lika.
- Ključne riječi:
 - bijelo**
 - san**
 - nježnost**
 - cipelice**
 - sreća**
- Slika...

Jean
Baptiste
Greuze,
Bol
čekanja

Djevojka sjedi na stolici u tami svoje sobe, nekako slabašno i pognuto. Njezin nježni, bijeli lik ističe se u kontrastu s polumrakom koji je okružuje. Desno je krevet iz kojeg je vjerojatno maloprije ustala, a lijevo mali stol. Njenu blijedu i svijetlu put još više naglašava bjelina haljine odnosno spavaćice ispod koje se otkrivaju cipelice s petom. Plava kosa joj je učvršćena trakom. U zamišljenom pogledu blagih očiju iz kojih zapravo proizlazi toplina vidim odsutnost i potragu za snovima. Izraz lica ne mogu definirati, kao da je sretan i tužan u isto vrijeme. Volio bih znati što misli, čemu se nada, čeka li nekog.

Učenik 1. razreda

Antun Gustav Matoš: Cvijet sa raskršća

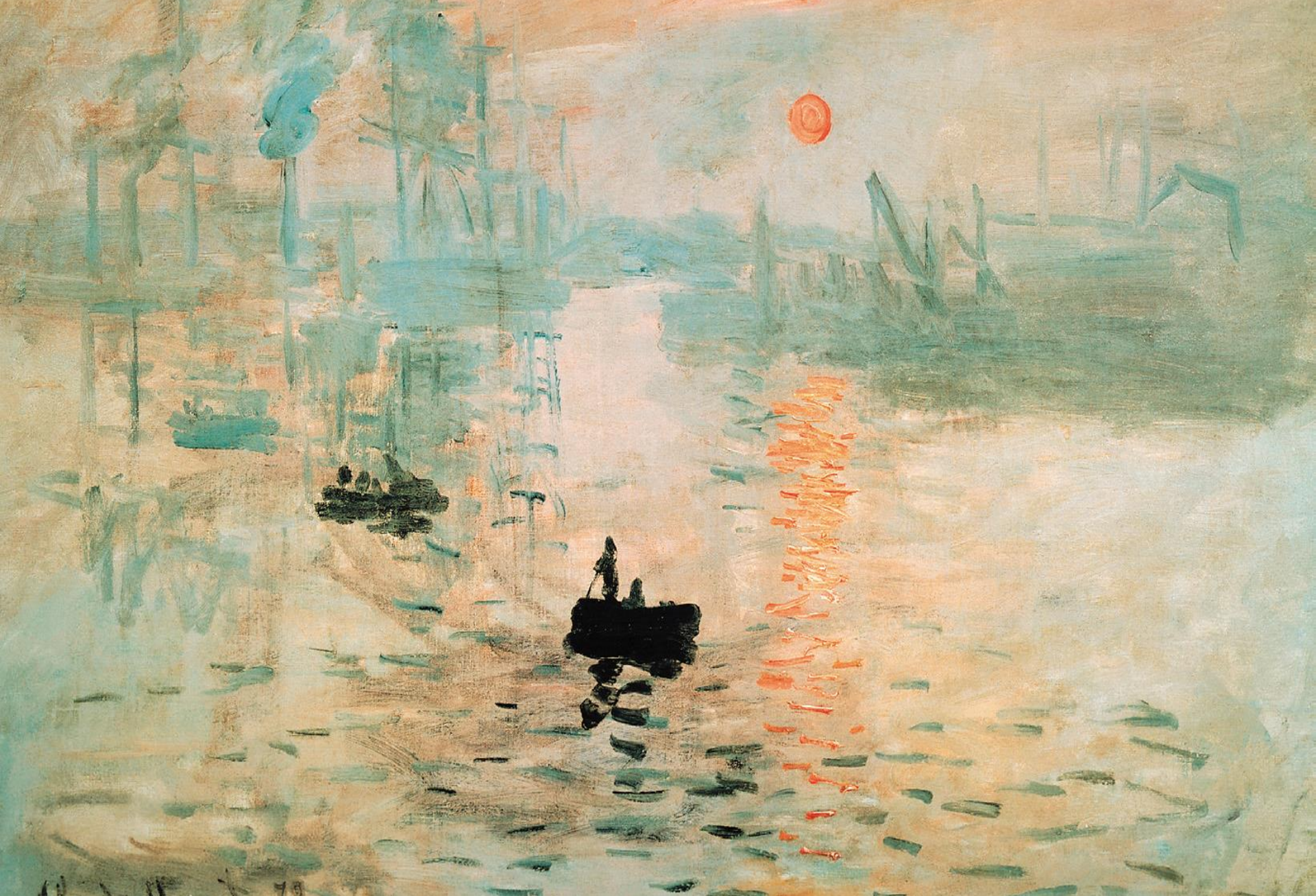
Svratim na nju krišom pogled i ne mogah vjerovati sam sebi! Za glavom mi sjelo na mahovinu djevojče tako bijelo i nježno kao da vidje samo bijelu mjesečinu, kao da disaše večernje cvijeće, kao da se igraše samo sa noćnim, tamnim, baršunastim leptirima. Kosa se raskošljala u rumenozlatnim pramenovima niz nježni, snježni, голуždрави vrat, tresući se u dugačkim, teškim zavojcima na pupoljastim mladim i slabačkim grudima. Pored nje širok, bijel slaman šešir sa dugačkom modrom vrpcom. Na nogama joj bijele cipelice koje nikad blata ne vidješe. (...) Jedan sunčan zrak joj kroz granje pao na desnicu, bijelu i elegantnu sa rubinom na kažiprstu. Sklopila

sjenaste vjeđe kao da spava. U mirnom tempu joj podrhtavahu tek nježne nosnice i prsa pod bijelim čipkama i medaillonom na zlatnom lancu. Da bijaše noć, scijenio bih gledati mjesečarku, somnambululu. Ovako ne razbirah ništa i pitah se koje čedo Van Dycka ili Greuzea dođe pred grozničavu moju fantaziju iz starog, gospodskog okvira. Je l' to koji slijepi prerušeni mramor iz talijanskih trijemova? (...) Sa koje sise nebeske kanu na moj put ova kaplja sreće? I skrušen, ponižen, raskajan od nenadanice ležah ničice pred nijemim djetetom sa licem duguljastim, bolnim od nježnosti, s ustima poširokim, rumenim i mokrim kao u nevinašca, sa čelom tako čistim,

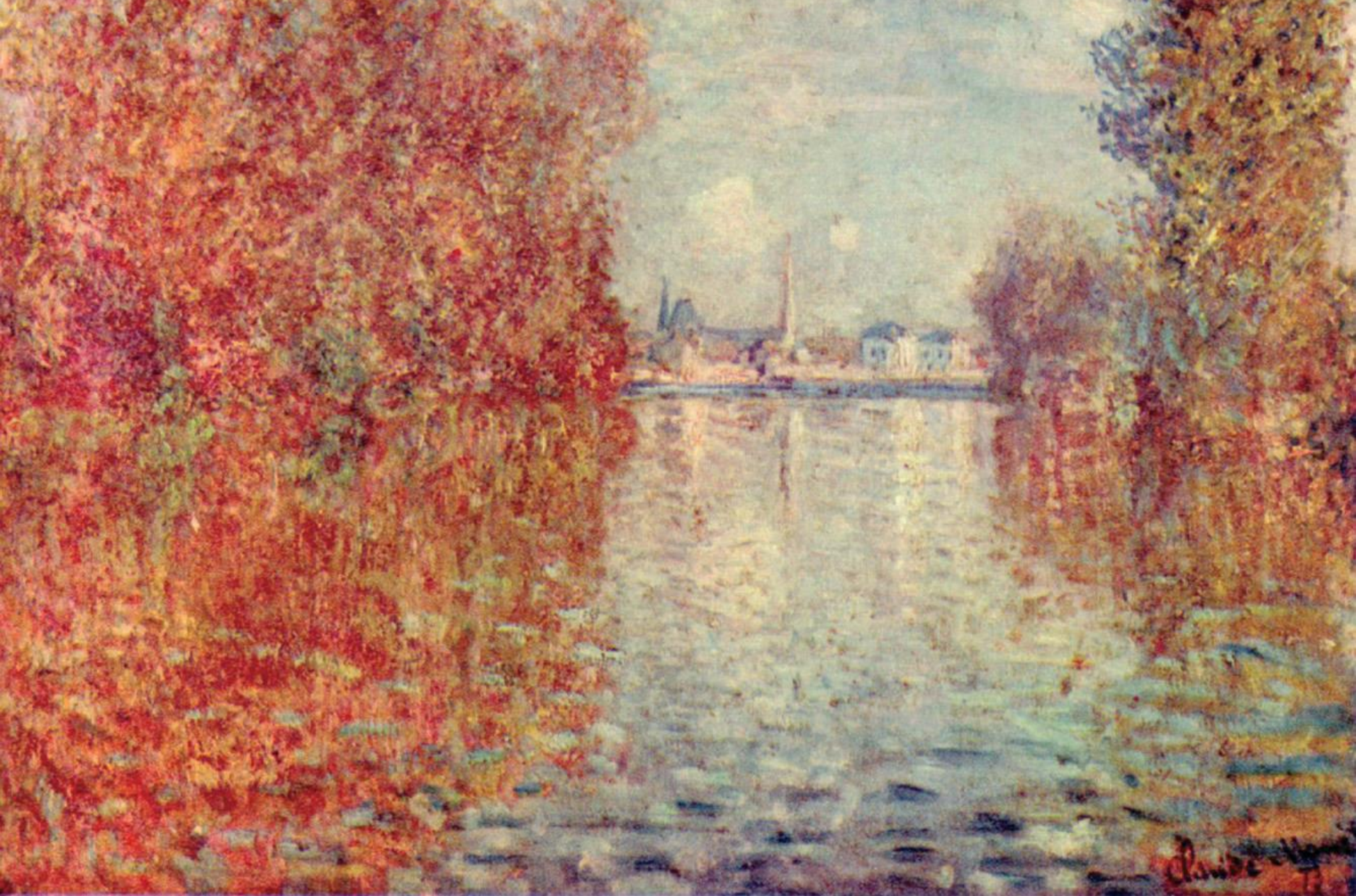
mirnim i punim modrih žilica kao mramor. Takvog
čeda ne vidjeh ni onda kada su mi u očima plovili
ostaci prvog momačkog sna.

Impresionizam kao jedan od modernističkih pravaca – uvodni dio sata: motivacija, 10 min.

- Može se primijeniti uz Verlainea “impresionista među simbolistima”; Matoša (poezija i putopisna proza), Vidrića “najvećeg slikara među pjesnicima”; Domjanića i Galovića.

Claude Monet: *Impresija, izlazak sunca*

Claude Monet, *Jesen u Argenteuilu*

- Jesu li vam se svidjele prikazane reprodukcije? Kakav dojam ostavljaju?
- Kakve boje prevladavaju? Što se događa s oblicima predmeta? Na koji način slikar impresionist dočarava svjetlosne titraje?
- Impresionizam kao umjetnički pravac nastaje zapravo u slikarstvu. Što znači riječ *impresija*?
- Možete li zaključiti kakve teme prevladavaju u impresionizmu?
- Što je zajedničko impresionizmu u književnosti i impresionizmu u likovnoj umjetnosti?
- Znate li tko je u hrvatskom slikarstvu slikao na taj način?

Celestin Medović, *Vrijes*

Slava Raškaj, *Lopoči*

BONACA

Menci Clement Crnčić, *Bonaca*

Ferdo Kovačević, *Vrbe*

Avangardni smjerovi, sinteza 10 min.

- Pokušajte primijeniti stečene spoznaje iz književnosti na likovnu umjetnost i odredite kojem bi avangardnom pravcu pripadala sljedeća likovna djela:

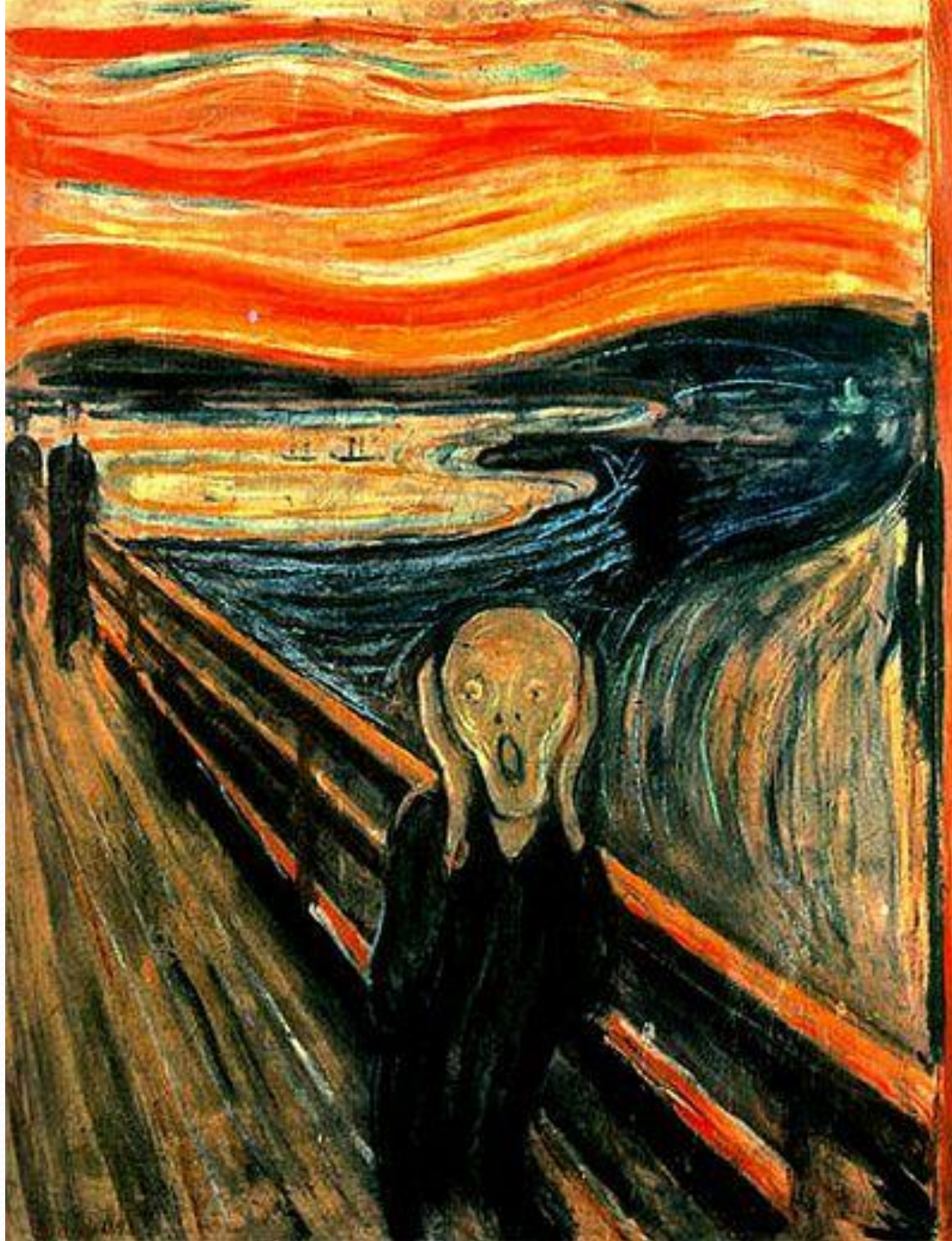
Salvador Dalí, *Jedrenjak*

Marcel
Duchamp,
Fontana

Umberto Boccioni, *Dinamizam biciklista*

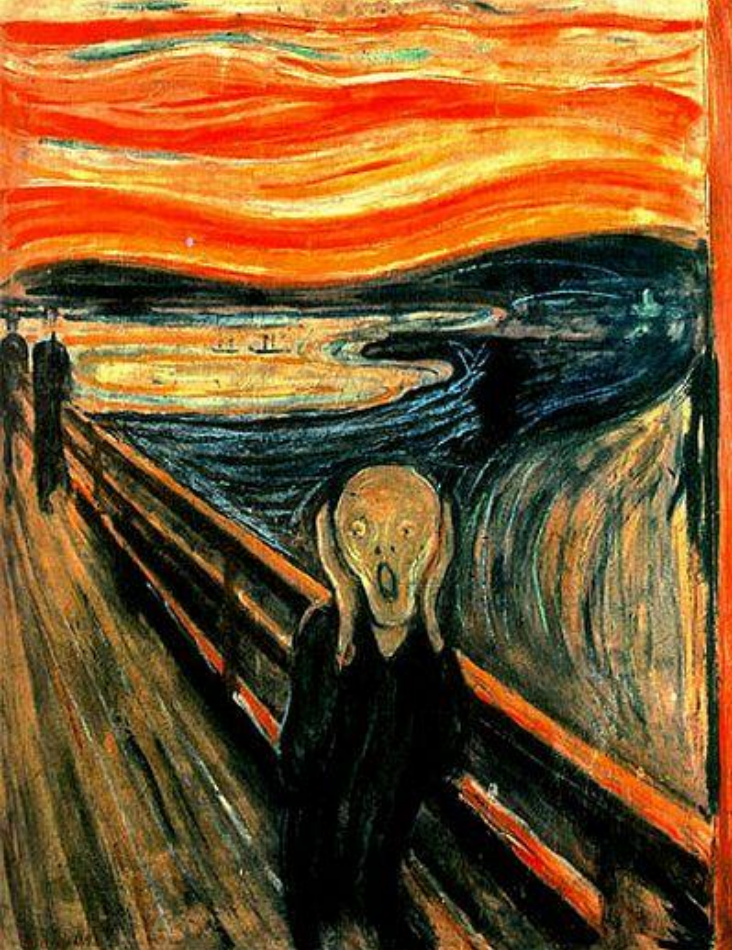
E. Munch,
Krik

Umberto Boccioni,
Dinamizam biciklista

Futurizam

- Uvodi u sliku pokret i vrijeme – predmet ne miruje, nego se neprestano pojavljuje i iščezava
- Razbija plohu umnožavanjem i prožimanjem planova u kretanju – simultanost, vibracije, izobličenje
- Razara temu koja postaje teško prepoznatljiva
- Prenosi u slikarstvo nova iskustva fotografije i filma – pokretne slike i slijed pokreta temelj su futurizma

E. Munch, *Krik*

Ekspresionizam

- Intenzivno izražavanje unutarnjih stanja (osjećaja, strahova, strasti, nemira)
- Oslobađanje emocija i instikata likovnim sredstvima
- Slobodan izbor intenzivnih boja oslobođenih opisnosti, suprotstavljenih lokalnoj boji predmeta
- Predmeti i likovi relnog svijeta preobraženi su i deformirani
- Otkrivanje potisnutog svijeta strave, groze, užasa....

Marcel
Duchamp,
Fontana

Dadaizam

- Obaranje svih tradicionalnih estetskih vrijednosti
- Ukidanje uporabne vrijednosti “slučajno odabranih” predmeta i uspostavljanje estetske funkcije
- Pronađeni predmeti, otpadci civilizacije svrstani su u nov estetski kontekst: *assamblage*
- Zgotovljen neumjetnički predmet označen je i izložen kao umjetničko djelo: *ready made*

Salvador Dali, *Jedrenjak*

Nadrealizam

- Želja da se nakon dadaističke destrukcije predmet ponovno vrati na sliku
- Podsvjesna, neistražena stanja, snovi i halucinacije prenijeti su u djelo
- Automatske likovne radnje
- Gledatelja slika podsvjesno upućuje na aktivnost prepoznavanja i imenovanja slike nakon asocijacije – fantazija, iracionalnost, imaginacija

Antun Branko Šimić: pjesme; uvodni dio sata - motivacija 10 min.

- Pažljivo pogledaj sljedeće dvije reprodukcije i dopusti im da u tebi potaknu ekspresiju.
- Nemoj opisivati slike već na njihov poticaj pokušaj izraziti svoja unutarnja doživljavanja i osjećanja te ih u nekoliko rečenica zapiši u bilježnicu.

Gledajući prvu sliku osjećam toplinu, zamišljam se u kasno ljeto ili ranu jesen. Selo kod bake, čini mi se kao da ga mogu namirisati. Škola je daleko, ali crni čempresi mi bude nemir... Nekakvu slutnju. U tren mi sve postaje divlje i strastveno, u tren se opet smiruje. Iako su ti prijelazi očiti, osjećaji kao da nisu moji. Teško ih mogu kontrolirati jer kad se prepustim, misli idu dublje. Izazivaju u meni strah jer podsjećaju na krv a ona je tamna i čista no kad se jednom prolije, onda nema povratka.

Plava slika mi je mirnija pomalo i hladna. Miriši na snijeg. Kućice su čiste i prozračne, ostavljaju dojam sigurnosti. Nestao je nemir, nema više krvi, strasti se smiruju.

Sve dolazi na svoje. Plave kugle u bjelini pobuđuju čak i radost, kao da ću iz nekakve teške bitke izići kao pobjednica. Po sredini je bijela vijugava staza, oštih granica. Ona mi pokazuje put, završava negdje daleko iza brda u smiraju neba. Vodi u beskraj gdje više nema pitanja.

Učenica 4. razreda